YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

17 päivänä syyskuuta 2002 *

Asiassa C-334/00,

jonka Corte suprema di cassazione (Italia) on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA

vastaan

Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS)

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 5 artiklan 1 ja 3 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1) ja Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1),

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat N. Colneric ja S. von Bahr sekä tuomarit C. Gulmann, D. A. O. Edward, A. La Pergola, J.-P. Puissochet, M. Wathelet, R. Schintgen, J. N. Cunha Rodrigues (esittelevä tuomari) ja C. W. A. Timmermans,

julkisasiamies: L. A. Geelhoed,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA, edustajanaan avvocato F. Franchi,

— Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (HWS), edustajinaan avvocato M. P. Ginelli ja Rechtsanwalt R. Rudek,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään A.-M. Rouchard ja G. Bisogni,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 31.1.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Corte suprema di cassazione on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 9.6.2000 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 11.9.2000, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä kyseisen yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 5 artiklan 1 ja 3 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, ja muutettuna s. 77), Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1) sekä Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 285, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus).

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Italian oikeuden mukaan perustettu yhtiö Fonderie Officine Meccaniche Tacconi SpA (jäljempänä Tacconi), kotipaikka Perugia (Italia), ja Saksan oikeuden mukaan perustettu yhtiö Heinrich Wagner Sinto Maschinenfabrik GmbH (jäljempänä HWS), kotipaikka Saksan liittotasavalta, ja joka koskee Tacconin HWS:lle esittämää korvausvaatimusta vahingosta, jonka ensin mainittu väittää sille aiheutuneen siitä, että HWS on rikkonut lojaliteettivelvollisuuttaan ja velvollisuuttaan toimia vilpittömässä mielessä sopimuksentekoon tähtäävissä neuvotteluissa.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Brysselin yleissopimus

3 Brysselin yleissopimuksen 2 artiklan ensimmäisessä kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimissa, jollei tämän yleissopimuksen määräyksistä muuta johdu."

4 Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 ja 3 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

1) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä; — —

— —

3) sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä vahingon aiheuttanut teko sattui."

Kansallinen lainsäädäntö

5 Italian Codice civilen (jäljempänä Italian siviililakikirja) 1377 §:ssä säädetään, että sopimuksen osapuolten on toimittava vilpittömässä mielessä sopimuksesta neuvotellessaan ja sopimuksen tehdessään.

Pääasian oikeudenkäynti ja ennakkoratkaisukysymykset

6 Tacconi nosti Tribunale di Perugiassa 23.1.1996 HWS:ää vastaan kanteen sen toteamiseksi, että HWS:n ja leasing-yhtiö B. N. Commercio e Finanza SpA:n (jäljempänä BN) välillä ei ollut tehty valulaitosta koskevaa myyntisopimusta, vaikka BN ja Tacconi olivat HWS:n suostumuksella jo tehneet leasing-sopimuksen samasta laitoksesta. Tacconin mukaan HWS:n ja BN:n välillä ei ollut tehty sopimusta sen vuoksi, että HWS oli perusteettomasti kieltäytynyt myymästä kyseisen laitoksen ja näin laiminlyönyt velvollisuutensa toimia lojaalisti ja vilpittömässä mielessä. HWS oli näin loukannut Tacconin perusteltua luottamusta; tämä oli luottanut siihen, että myyntisopimus tehdään. Tacconi vaati näin ollen HWS:n velvoittamista korvaamaan kaikki ne vahingot, jotka Tacconi väittää HWS:n sille aiheuttaneen ja joiden suuruudeksi on arvioitu 3 000 000 000 Italian liiraa.

7 HWS vetosi vastineessaan italialaisen tuomioistuimen toimivallan puuttumiseen sillä perusteella, että on olemassa välityssopimus, ja toissijaisesti se vetosi Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan soveltamiseen. Pääasian osalta HWS vaati Tacconin kanteen hylkäämistä ja "ainoastaan toissijaisesti ja vastakanteen muodossa" sitä, että Tacconi velvoitettaisiin maksamaan 450 248, 36 Saksan markkaa.

8 Tacconi vaati 16.3.1999 päivätyllä hakemuksella toimivalta-asioita koskevia ennakkoratkaisuja koskevan Italian siviiliprosessilain 41 §:n nojalla Corte suprema di cassazionea toteamaan, että toimivalta pääasian ratkaisemiseen on italialaisella tuomioistuimella. Tämän yhtiön mukaan HWS:n ja sen välillä ei ole ollut sopimusta, koska kutakin ehdotusta on seurannut eriävä vastaus. Tacconi on näin ollen vedonnut sopimusneuvotteluihin perustuvaan HWS:n vastuuseen Italian siviililakikirjan 1337 §:n nojalla ja väittänyt, että Brysselin yleissopi-

muksen 5 artiklan 3 kohdan nojalla "paikkakunnalla, missä vahingon aiheuttanut teko sattui", on ymmärrettävä tarkoitettavan paikkakuntaa, jossa toteutuvat sen henkilön, joka väittää itselleen aiheutuneen vahinkoa, taloudelliset tappiot. Pääasiassa kyseessä olevat tappiot ovat toteutuneet Perugiassa, jossa on Tacconin kotipaikka.

9 Ennakkoratkaisupäätöksen esittämisestä tekemässään päätöksessä kansallinen tuomioistuin on katsonut, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdan mukaista erityistä toimivaltaa koskevaa sääntöä ei voitane soveltaa sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastuuseen, joka ei johdu sopimusvelvoitteen täyttämättä jättämisestä. Tällaista velvoitetta ei ole olemassa käsiteltävänä olevassa asiassa, koska sopimusta ei ole tehty.

10 Koska tämän toimivaltakysymyksen ratkaisemiseksi on välttämätöntä tulkita Brysselin yleissopimusta, Corte suprema di cassazione on päättänyt lykätä asian ratkaisemista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Onko kanne, jossa vedotaan sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastaajan vastuuseen, sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia (Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohta)?

2) Jos kysymykseen vastataan kieltävästi, onko tämä kanne (Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu) sopimusta koskeva asia, ja jos on, mikä on kanteessa tarkoitettu velvoite?

3) Jos kysymykseen vastataan kieltävästi, sovelletaanko tähän kanteeseen ainoastaan vastaajan kotipaikkaan perustuvaa yleistä perustetta?"

Ensimmäinen kysymys

11 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, onko kanteessa, jossa vedotaan sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastaajan vastuuseen, kyse Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetusta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevasta asiasta.

Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt huomautukset

12 Tacconi ja komissio väittävät yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön (asia 189/87, Kalfelis, tuomio 27.9.1988, Kok. 1988, s. 5565, Kok. Ep. IX, s. 749; asia C-261/90, Reichert ja Kockler, tuomio 26.3.1992, Kok. 1992, s. I-2149 ja asia C-26/91, Handte, tuomio 17.6.1992, Kok. 1992, s. I-3967, Kok. Ep. XII, s. I-181) vedoten, että koska sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu ei perustu osapuolen toiselle osapuolelle vapaaehtoisesti antamiin sitoumuksiin, kyse on sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevasta asiasta.

13 Tacconin mukaan on aivan ilmeistä, että sopimusneuvotteluvaiheessa, kun sopimusta ei vielä ole tehty, ei ole olemassa mitään osapuolet toisiinsa vastavuoroisesti liittävää sopimussuhdetta.

14 Komissio väittää, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella on mahdollista esittää yleinen periaate, jonka mukaan kaikki Brysselin yleissopimuksessa tarkoitetut kanteet, joilla pyritään vahvistamaan vastaajan vahingonkorvausvastuu, johtavat ainakin jommankumman tämän yleissopimuksen 5 artiklan 1 ja 3 kohdassa määrätyn erityistä toimivaltaa koskevan arviointiperusteen soveltamiseen.

15 Komissio päättelee, että sopimusneuvotteluihin perustuvaa vastuuta koskevat riidat kuuluvat Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan, koska toisaalta sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastaajan vastuun toteamiseen tähtäävä kanne on määritelmän mukaan kanne, jolla pyritään toteamaan vastaajan vastuu, ja koska toisaalta tämä vastuu ei perustu vastaajan kantajalle vapaaehtoisesti antamiin sitoumuksiin vaan menettelyvelvollisuuksiin, jotka ulkopuolinen tekijä on enemmän tai vähemmän nimenomaisella tavalla asettanut sopimusneuvottelujen osapuolille.

16 HWS sitä vastoin väittää, että sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu on luonteeltaan erilainen kuin sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva vastuu. Jälkimmäistä sovelletaan kaikkiin, jotka rikkovat yleistä sääntöä olla vahingoittamatta muita ja loukkaavat ns. ehdottomia oikeuksia.

17 Sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu voidaan kuitenkin katsoa olevan vain henkilöllä, joka on erityisessä suhteessa loukattuun henkilöön, toisin sanoen suhteessa, joka johtuu sopimuksen neuvottelemisesta. Näin ollen sopimusneuvotteluihin perustuvaa vastuuta arvioitaessa ei voida olla ottamatta huomioon neuvottelujen sisältöä; tilanne on toinen, kun on kyse sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevassa asiassa sovellettavista periaatteista.

18 HWS toteaa lisäksi, että pääasiassa ei myöskään voida soveltaa Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohtaa, koska Tacconin kanne perustuu olettamaan siitä, että mitään sopimusta ei ole tehty, ja väittää, että sopimusneuvotteluihin perustuva vastuu ei ole sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevaa vastuuta eikä sopimukseen perustuvaa vastuuta ja että näin ollen Saksan tuomioistuimet ovat toimivaltaisia ratkaisemaan pääasian tämän yleissopimuksen 2 artiklan mukaisen yleisen määräyksen nojalla.

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

19 Aluksi on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. asia 34/82, Peters, tuomio 22.3.1983, Kok. 1983, s. 987, Kok. Ep. VII, s. 95, tuomion 9 ja 10 kohta; em. asia Reichert ja Kockler, tuomion 15 kohta ja em. asia Handte, tuomion 10 kohta) Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 ja 3 kohtaan sisältyviä käsitteitä "sopimusta koskeva asia" ja "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskeva asia" on tulkittava itsenäisesti ja tulkinnassa on tukeuduttava ensisijaisesti mainitun yleissopimuksen systematiikkaan ja tavoitteisiin. Näitä käsitteitä ei siis voida tulkita siten, että niillä ainoastaan viitataan jommankumman kyseessä olevan sopimusvaltion sisäiseen lainsäädäntöön.

20 Ainoastaan tällaisella tulkinnalla voidaan varmistaa yleissopimuksen yhdenmukainen soveltaminen; yleissopimuksen tavoitteena on erityisesti yhtenäistää sopimusvaltioiden tuomioistuinten toimivaltaa koskevat säännöt sekä vahvistaa niiden henkilöiden oikeussuojaa, joilla on yhteisössä kotipaikka, jotta kantaja kykenee vaivattomasti yksilöimään sen tuomioistuimen, jonka käsiteltäväksi hän voi saattaa asiansa, ja jotta vastaaja kykenee kohtuullisesti ennakoimaan, missä tuomioistuimessa häntä vastaan voidaan nostaa kanne (ks. asia C-295/95, Farrell, tuomio 20.3.1997, Kok. 1997, s. I-1683, 13 kohta ja asia C-256/00, Besix, tuomio 19.2.2002, Kok. 2002, s. I-1737, 25 ja 26 kohta).

21 Kuten yhteisöjen tuomioistuin on todennut, Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitettu "sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevan asian" käsite kattaa kaikki sellaiset kanteet, joissa vaaditaan vastaajan vastuun toteuttamista ja jotka eivät liity tämän yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun "sopimusta koskevaan asiaan" (em. asia Kalfelis, tuomion 18 kohta; em. asia Reichert ja Kockler, tuomio 16 kohta ja asia C-51/97, Réunion européenne ym., tuomio 27.10.1998, Kok. 1998, s. I-6511, 22 kohta).

22 Lisäksi on todettava, että Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohta ei edellytä sopimuksen tekemistä mutta että velvoitteen tunnistaminen on kuitenkin välttämätöntä tämän määräyksen soveltamiseksi, koska kansallisen tuomioistuimen toimivalta vahvistetaan sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan mukaan, jossa kanteessa tarkoitettu velvoite on täytetty tai täytettävä.

23 On palautettava mieliin, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun käsitteen "sopimusta koskeva asia" ei voida katsoa tarkoittavan sellaista tilannetta, jossa osapuoli ei ole vapaaehtoisesti sitoutunut velvoitteeseen toiseen osapuoleen nähden (em. asia Handte, tuomion 15 kohta ja em. asia Réunion européenne ym., tuomion 17 kohta).

24 Asiakirja-aineistosta ei käy ilmi, että HWS olisi vapaaehtoisesti antanut jonkin sitoumuksen Tacconille.

25 Kun otetaan huomioon pääasian olosuhteet, velvollisuus korvata perusteettomasta neuvottelujen katkaisemisesta väitetyksi aiheutunut vahinko voi perustua

ainoastaan oikeussääntöjen rikkomiseen, erityisesti sen säännön, jolla velvoitetaan osapuolet toimimaan vilpittömässä mielessä sopimuksen tekoon tähtäävissä neuvotteluissa.

26 Näin ollen on todettava, että pääasian kanteessa tarkoitettu sopimuksen tekemättä jäämisestä mahdollisesti aiheutuva vahingonkorvausvastuu ei voi olla luonteeltaan sopimukseen perustuvaa vastuuta.

27 Kaikki edellä esitetyt näkökohdat huomioon ottaen ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että pääasian kaltaisessa asiassa, jolle on ominaista se, että osapuoli ei ole vapaaehtoisesti antanut sitoumuksia toiselle osapuolelle sopimuksen tekoon tähtäävissä neuvotteluissa, ja se, että on mahdollisesti rikottu oikeussääntöjä, erityisesti sitä oikeussääntöä, jolla velvoitetaan osapuolet toimimaan vilpittömässä mielessä sopimuksen tekoon tähtäävissä neuvotteluissa, kanteessa, jossa vedotaan sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastaajan vastuuseen, on kyse Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetusta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevasta asiasta.

Toinen ja kolmas kysymys

28 Koska ensimmäiseen kysymykseen on vastattu myöntävästi, ei ole tarpeen vastata kansallisen tuomioistuimen esittämiin toiseen ja kolmanteen kysymykseen.

Oikeudenkäyntikulut

29 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Corte suprema di cassazionen 9.6.2000 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Pääasian kaltaisessa asiassa, jolle on ominaista se, että osapuoli ei ole vapaaehtoisesti antanut sitoumuksia toiselle osapuolelle sopimuksen tekoon tähtäävissä neuvotteluissa, ja se, että on mahdollisesti rikottu oikeussääntöjä, erityisesti sitä oikeussääntöä, jossa velvoitetaan osapuolet toimimaan vilpittömässä mie-

lessä sopimuksen tekoon tähtäävissä neuvotteluissa, kanteessa, jolla vedotaan sopimusneuvotteluihin perustuvaan vastaajan vastuuseen, on kyse tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun Brysselin yleissopimuksen 5 artiklan 3 kohdassa tarkoitetusta sopimukseen perustumatonta vahingonkorvausta koskevasta asiasta, sellaisena kuin tämä yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella, Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella ja Espanjan kuningaskunnan ja Portugalin tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 26 päivänä toukokuuta 1989 tehdyllä yleissopimuksella.

Rodríguez Iglesias Colneric von Bahr

Gulmann Edward La Pergola Puissochet

Wathelet Schintgen Cunha Rodrigues Timmermans

Julistettiin Luxemburgissa 17 päivänä syyskuuta 2002.

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias

kirjaaja presidentti